

Ελληνική Δημοκρατία
Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό
Ίδρυμα Ηπείρου

Φωνολογική Ανάπτυξη και Διαταραχές

Ενότητα 17: Διακριτικά χαρακτηριστικά και περιβάλλοντα

Ζακοπούλου Βικτωρία

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Τμήμα Λογοθεραπείας Φωνολογική Ανάπτυξη και Διαταραχές Ενότητα 17: Διακριτικά χαρακτηριστικά και περιβάλλοντα

Ζακοπούλου Βικτωρία
Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Ιωάννινα, 2015

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «**Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση**» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο ΤΕΙ Ηπείρου**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Σκοποί ενότητας

Στην ενότητα αυτή προτείνονται ασκήσεις κατάλληλες για τη διάγνωση και την παρέμβαση.

Περιεχόμενα ενότητας

- Διακριτικά χαρακτηριστικά
- Άσκηση
 - Συλλαβικό και φθογγικό περιβάλλον
- Άσκηση
 - Άσκηση
 - Γενικές οδηγίες
 - Ρυθμός: α) Διάγνωση
 - Ρυθμός: β) παρέμβαση
 - ΑΣΚΗΣΗ
 - Απομόνωση: α) Διάγνωση
 - Απομόνωση: β) Παρέμβαση
 - Διαγραφή: α) Διάγνωση
 - Διαγραφή: β) Παρέμβαση
 - Σύνθεση μεμονωμένων φωνημάτων για κατασκευή λέξης
 - Εφόσον το παιδί κατανοήσει την άσκηση, περνάμε στην εφαρμογή
 - ΑΣΚΗΣΗ
 - Σύνθεση: α) Διάγνωση
 - Σύνθεση: β) Παρέμβαση
 - Σύνθεση
 - Ανάλυση: α) Διάγνωση
 - Ανάλυση: β) Παρέμβαση
 - Ανάλυση

Διακριτικά χαρακτηριστικά Άσκηση

Διακριτικά χαρακτηριστικά Άσκηση:

Να αποδοθούν τα διακριτικά χαρακτηριστικά των φωνημάτων
/θ/, /a/, /n/, /s/, /f/

	διχειλικά	χειλοοδοντικά	ακρογλωσσικά	στιγμικά	τριβόμενα	ηχηρά
<i>/θ/</i>						
<i>/a/</i>						
<i>/n/</i>						
<i>/s/</i>						
<i>/f/</i>						

Συλλαβικό και φθογγικό περιβάλλον Άσκηση

Συλλαβικό και φθογγικό περιβάλλον

Άσκηση:

Να κατατάξετε τα παραπάνω φωνήματα ως προς το συλλαβικό και φθογγικό περιβάλλον τους μέσα σε λέξεις (επτά).

Άσκηση

Άσκηση:

- Ρυθμός: α) Διάγνωση, β) παρέμβαση
- Σύνθεση: α) Διάγνωση, β) παρέμβαση
- Ανάλυση: α) Διάγνωση, β) παρέμβαση

Γενικές οδηγίες

Γενικές οδηγίες

- στη διάγνωση απλά δίνουμε λίστες λέξεων, εξηγούμε (δίνουμε πολύ καλές εξηγήσεις ώστε το παιδί να καταλάβει την άσκηση), το παιδί εκτελεί και σημειώνουμε τις απαντήσεις.
- στην παρέμβαση κατασκευάζουμε μία άσκηση (ενδεικτική) προκειμένου το παιδί να κατακτήσει τη διαδικασία (δίνουμε και εδώ πολύ καλές εξηγήσεις).

Ρυθμός: α) Διάγνωση

Ρυθμός: α) Διάγνωση

Α) Διάγνωση: Να κατασκευάσετε:

3 ομάδες λέξεων με εικόνες με 5 τριάδες λέξεων (όχι ψευδολέξεις)

1^η ομάδα: λέξεις χωρίς ηχητική ή σημασιολογική συνάφεια: πόδι-γάλα-βόδι/κανάτα-αγόρι-πατάτα (η λέξη που δεν ομοιοκαταληκτεί να μπαίνει σε μεσαία ή τελική θέση).

2^η ομάδα: λέξεις χωρίς ηχητική αλλά με σημασιολογική συνάφεια: κότα-φώτα-λάμπα (οι ομοιοκατάληκτες συνεχόμενες).

3^η ομάδα: λέξεις με παρόμοια κατάληξη (που δημιουργεί σύγχυση): πόρτα-χόρτα-κάρτα.

Για όλες τις λέξεις υπάρχει αντίστοιχη κάρτα. Λέω μία-μία τις λέξεις, δείχνοντας την αντίστοιχη εικόνα και ζητώ να μου δείξει και να πει ποια δεν ταιριάζει.

Ρυθμός: β) παρέμβαση

Ρυθμός: β) παρέμβαση

Β) Παρέμβαση: Να κατασκευάσετε (και με το υλικό της διάγνωσης):

Ένα πρόγραμμα με στόχο: Συμπληρώνω τις ομοιοκατάληκτες λέξεις

1. Τοποθετώ και δείχνω εικόνες-λέω την πρώτη λέξη-συμπληρώνει (βρίσκει) το παιδί τη δεύτερη (μαχαίρι+εικόνα-χέρι+εικόνα)

ΤΕΙ ΗΠΕΙΡΟΥ

ΑΣΚΗΣΗ

ΑΣΚΗΣΗ:

- Απομόνωση: α) Διάγνωση, β) παρέμβαση
- Διαγραφή: α) Διάγνωση, β) παρέμβαση

Απομόνωση: α) Διάγνωση

Απομόνωση: α) Διάγνωση

A) Διάγνωση: Να κατασκευάσετε:

Μία λίστα λέξεων με απομόνωση φωνήματος σε αρχική και τελική θέση (17 λέξεις με όλα τα σύμφωνα σε αρχική και όσες λέξεις βρείτε με τελικά σύμφωνα (ξενόφερτες λέξεις και με τελικό [ν], [ς])

Υπόδειγμα:

«θα σου πω μια λέξη και θέλω να μου πεις ποια φωνή ακούς στην αρχή....της λέξης»

«θα σου πω μια λέξη και θέλω να μου πεις ποια φωνή ακούς στο τέλος....της λέξης»

Απομόνωση: β) Παρέμβαση

Απομόνωση: β) Παρέμβαση

Άσκηση 1: Από το υλικό της διάγνωσης να επιλέξετε 6 λέξεις (να ορίσετε κριτήριο επιλογής) και να εφαρμόσετε τρόπους ενίσχυσης του παιδιού να απομονώνει και να κατανοεί την απομόνωση φωνήματος σε αρχική θέση.

Παράδειγμα:

Αφού εξηγήσω ποια είναι η αρχική θέση, επιλέγω τρόπους εφαρμογής της απομόνωσης:

- 1. Με κουτάκια/κυβάκια με χρώματα ή ήχους*
- 2. Με γράμματα ή μόνο ήχους τοποθετημένα στη σειρά, από τα οποία απομονώνεται κάθε φορά το αρχικό.*

Σημ.: Η άσκηση θα γίνει με διαβάθμιση δυσκολίας

Διαγραφή: α) Διάγνωση

Διαγραφή: α) Διάγνωση

A) Διάγνωση: Να κατασκευάσετε:

Μία λίστα ζευγών λέξεων (τουλάχιστον 10), όπου (αφού εξηγήσουμε με παράδειγμα το στόχο της άσκησης):

1. Το παιδί ακούει την αρχική λέξη και του ζητάμε να την επαναλάβει με διαγραφή του αρχικού φωνήματος
2. Ζητάμε από το παιδί να μας πει εάν αντιλαμβάνεται (τι σημαίνει, κλπ.) τη νέα λέξη που προκύπτει.

Διαγραφή: β) Παρέμβαση

Διαγραφή: β) Παρέμβαση

Άσκηση 1: Από το υλικό της διάγνωσης να επιλέξετε 6 λέξεις (να ορίσετε κριτήριο επιλογής) και να εφαρμόσετε τρόπους ενίσχυσης του παιδιού να διαγράψει και να κατανοεί τη διαγραφή φωνήματος σε αρχική θέση.

Σημαντική ενίσχυση: χρήση εικόνων με τις οποίες το παιδί αντιλαμβάνεται το αποτέλεσμα σημασιολογικά (η νέα λέξη με εικόνα)

Παιχνίδια: Λερναία Ύδρα, κάρτες λέξεων

Σύνθεση μεμονωμένων φωνημάτων για κατασκευή λέξης

Σύνθεση μεμονωμένων φωνημάτων για κατασκευή λέξης

Σε επίπεδο φωνήματος

Αρχικά χρησιμοποιούμε μια λέξη ως παράδειγμα, έτσι, ώστε το παιδί να κατανοήσει την άσκηση. Δίνουμε ένα - ένα τα φωνήματα της λέξης στο παιδί και του ζητάμε να τα ενώσει, να σχηματίσει τη λέξη και να την προφέρει.

Μπορούμε να κάνουμε και χρήση ενισχυτικού μέσου-εικόνα για να διευκολύνουμε το παιδί στην εύρεση και το σχηματισμό της λέξης, αλλά μόνο όταν βρισκόμαστε στη φάση των παραδειγμάτων

**Εφόσον το παιδί κατανοήσει την
άσκηση, περνάμε στην εφαρμογή:**

Εφόσον το παιδί κατανοήσει την άσκηση, περνάμε στην εφαρμογή:

- Διαλέγουμε λέξεις με βάση την ιεράρχηση του γλωσσικού υλικού.
- Διαλέγουμε λέξεις με αρχικό γράμμα σύμφωνο (φώνημα-στόχος: [γ]: π.χ. **γάτα** (δισύλλαβη, γνωστή στη χρήση από το παιδί, εναλλαγή c/v)
- Δίνουμε τη λέξη στο παιδί ως εξής: **γ-ά-τ-α και** στη συνέχεια, ζητάμε να ενώσει τα μεμονωμένα φωνήματα, να σχηματίσει τη λέξη και να μας την προφέρει.
- Σε παιδιά προσχολικής ηλικίας εκτελούμε την άσκηση μέσω του προφορικού λόγου, ενώ σε παιδιά σχολικής ηλικίας η άσκηση μπορεί να πραγματοποιηθεί με εικονογραφημένες κάρτες σε μορφή πάζλ.
- Τέλος επιβραβεύουμε το παιδί δίνοντάς του την κάρτα της λέξης που σχημάτισε.

ΤΕΙ ΗΠΕΙΡΟΥ

ΑΣΚΗΣΗ

ΑΣΚΗΣΗ:

- Σύνθεση: α) Διάγνωση, β) παρέμβαση
- Ανάλυση: α) Διάγνωση, β) παρέμβαση

Σύνθεση: α) Διάγνωση

Σύνθεση: α) Διάγνωση

A) Διάγνωση: Να κατασκευάσετε:

Λίστα 7 λέξεων (σύμφωνα με την ιεράρχηση / και οι 7 λέξεις να περιέχουν και τα 17 σύμφωνα) + 2 παραδείγματα

Περιγραφή: Αρθρώνουμε τους ήχους μεμονωμένα και ζητάμε από το παιδί να μας πει ποια λέξη φτιάξαμε

Σύνθεση: β) Παρέμβαση

Σύνθεση: β) Παρέμβαση

Οι ασκήσεις της σύνθεσης αφορούν είτε σε μεμονωμένα φωνήματα είτε σε συλλαβές είτε σε ολόκληρα τμήματα των λέξεων.

Άσκηση 1: Επίπεδο φωνήματος:

Να αναπτύξετε μία άσκηση ενίσχυσης της δεξιότητας της σύνθεσης φωνημάτων για την κατασκευή λέξεων

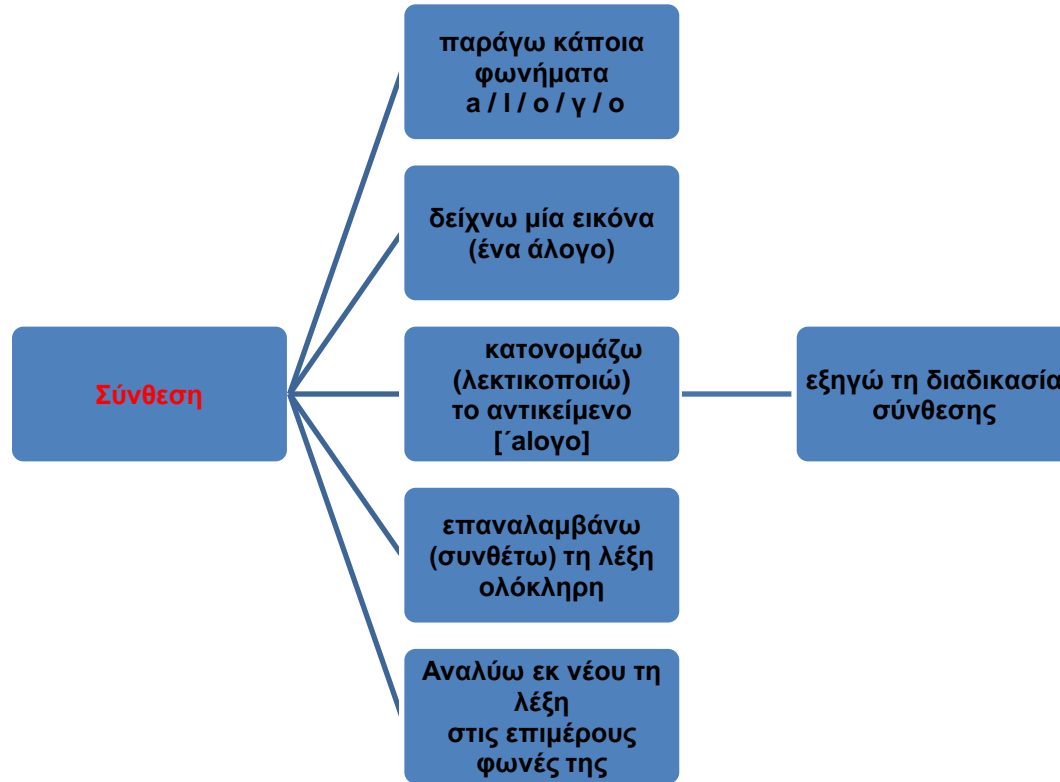
Δουλεύω την άσκηση με σύνθεση 10 λέξεων

Σημ.: Επιλέξτε φώνημα-στόχο

Σύνθεση

Σύνθεση

Ανάλυση: α) Διάγνωση

Ανάλυση: α) Διάγνωση

A) Διάγνωση: Να κατασκευάσετε:

Λίστα 7 λέξεων (σύμφωνα με την ιεράρχηση / και οι 7 λέξεις να περιέχουν και τα 17 σύμφωνα) + 2 παραδείγματα

Περιγραφή: Προφέρουμε την κάθε λέξη ολόκληρη και ζητάμε από το παιδί να μας πει μία – μία όλες τις φωνές της λέξης που άκουσε

Ανάλυση: β) Παρέμβαση

Ανάλυση: β) Παρέμβαση

Άσκηση 1: Επίπεδο φωνήματος:

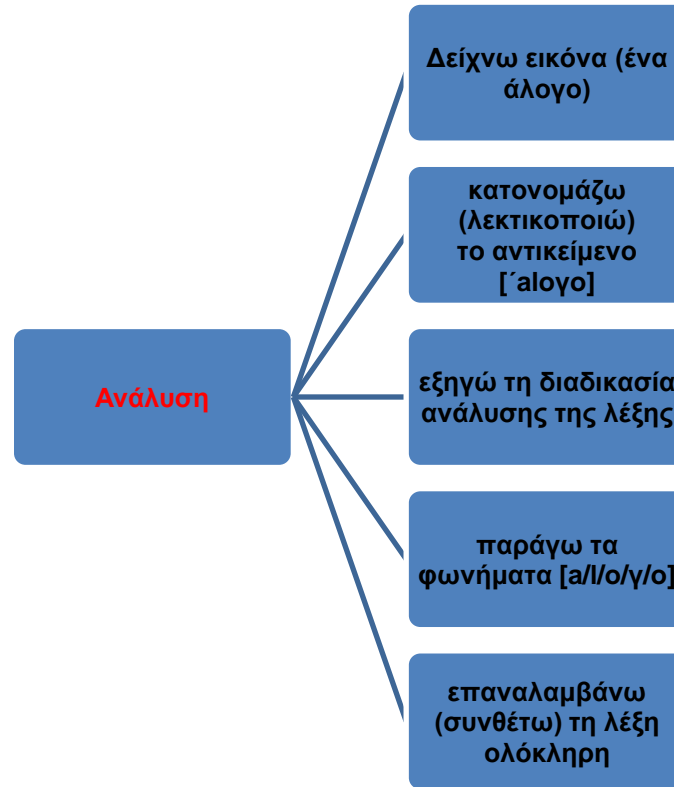
Να αναπτύξετε μία άσκηση ενίσχυσης της δεξιότητας της ανάλυσης λέξεων (10) στα επιμέρους φωνήματα

Σημ.: Επιλέξτε φώνημα-στόχο

Ανάλυση

Ανάλυση

Βιβλιογραφία

- International Phonetic Association (1999). *“Handbook of the International Phonetic Association: a guide to the use of the International Phonetic Alphabet”*. Cambridge University Press.
- DODD B., McCORMACK P. (1995). A model of speech processing for differential diagnosis of phonological disorders. In, ed. B Dodd, *Differential Diagnosis & Treatment of Children with Speech Disorders*. London, Whurr Publishers. (pp 65-89).
- FAWCETT A. NICHOLSON R. (1995). Persistence of phonological awareness deficits in older children with dyslexia. *Reading and Writing: An Interdisciplinary Journal*, 7, 361-376.

Σημείωμα Αναφοράς

Ζακοπούλου, Β. (2015). Φωνολογική Ανάπτυξη και Διαταραχές. Διαθέσιμο από:

<http://eclass.teiep.gr/courses/LOGO144>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά Δημιουργού-Μη Εμπορική Χρήση-Όχι Παράγωγα Έργα 4.0 Διεθνές [1] ή μεταγενέστερη. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, Διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.el>

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: Ζαμπάκη Θεοδώρα
Ιωάννινα, 2015

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη Δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

Τέλος ενότητας